

Fran Govékar:

## Aškerčeva „sinekura“.

Drugi življenjski poklic pesnika Aškerca je bil uradniški.

V tajni seji ljubljanskega občinskega sveta dne 7. junija leta 1898. je bil Aškerc izmed treh prosilcev na predlog župana Ivana Hribarja imenovan za začasnega mestnega arhivarja.

Aškerčevi neprijatelji, pa tudi nekateri iz slovenskih naprednih vrst so očitali Hribarju opetovano, da je ustvaril z arhivarsko magistratno službo sinekuro; rajni pesnik pa je moral to očitjanje zlasti mnogokrat slišati in čitati.

Dokazati, da se je delala s temi očitki krivica obema, zlasti pa Aškercu, je namen tem vrsticam. Obenem pa naj bodo donesek k bodoči Aškerčevi biografiji.

Aškerc je nastopil svoje mesto dne 15. julija 1898 in se je lotil svoje arhivne službe takoj z vso vnemo. Ker je pa bil te stroke popolnoma nevešč, se je izkušal v svoji nalogi hitro in temeljito poučiti. Nabavil si je najprej nekaj strokovnih knjig o arhivarstvu, ki jih je marljivo študiral. Da popolni svoje teoretično znanje tudi praktično, je šel v Zagreb na vseučiliško knjižnico prakticirati ter si je obenem temeljito ogledal tamošnje različne arhive. Vrnivši se v Ljubljano, se je posvetoval še z ljubljanskim historiografom Petrom pl. Radicsem, rajnim prof. Ivanom Vrhovcem in s takratnim deželnim arhivarjem Antonom Koblarjem. Nato se je poprijel svojega dela, ki je bilo tem težavnejše, ker je imel na razpolago zelo nedostatne prostore. Med majhno sobico, ki je bila obenem več let njegova pisarnica, in med svetlejšo večjo sobo leži povsem temna registraturna soba, v kateri se hranijo najstarejši magistratni fascikli in razna malovredna šara.

Ves mestni arhiv leži v srednjem, najstarejšem magistratnem poslopju v drugem nadstropju, torej pod streho, ter deloma nad moškimi magistratnimi ječami, oziroma baš nasproti ječam ženskih. Razgled je imel Aškerc iz svojega arhiva le na strehe in le deloma na pobočje gradu. Solnca ni ves božji dan v te arhivske prostore, in edino od solnca se bleščeča opeka starih magistratnih streh reflektira v arhiv potrebno svetlobo. Arhiv je vse leto jako hladen, pozimi pa zelo mrzel, tako da je Aškerc vzlic centralni kurjavi večkrat tožil, da prezeba. Zaradi smradu, ki ga širijo v usnje vezani fascikli in

prhneči, več stoletij stari papir, je moral odpirati arhivska okna ali pa jih je imel vedno odprta. Aškercu, ki je prišel s kmetov, je bil ta smrad seveda neznosen in navaditi se ga ni mogel nikdar. V ostalem pa vlada okoli arhiva prijeten mir, ki se včasih potencira celo do grobne tišine.

No, seveda, navadno je bilo pred in pod arhivskimi okni zelo hrupno, ko so bile ječe polne vlačug, pijancev in pretepačev. Navadno je moral Aškerc torej poslušati prepiranje, jokanje, hripavo prepevanje in besno preklinjanje zaprtih nesrečnikov in nesrečnic, kričanje osornih stražnikov in ječarjev. Razumljivo je, da Aškercu življenje v takih prostorih in v taki soseščini zlasti prva leta ni bilo simpatično. Sčasoma pa se je tudi tega privadil ter je za vse zunanje krike in vike otopel. Spočetka mu je bilo prebivanje v takih grobnicah naravnost nemožno ter je vzdržal v njih le par ur. Potem pa je pobegnil v Tivolski gozd, preko travnikov pod Rožnikom ali pa je bežal domov v svojo sobico. Aškerc, kmetiški sin iz spodnještajerske vasice med zelenimi hribi, gozdovi in tratami, je bil torej prve čase prav nezadovoljen s svojim poklicem; tudi ni bil vajen delati po uradnih določbah zdržema od osmih dopoldne do dveh popoldne, saj je v svojem prejšnjem poklicu užival vendarle večjo telesno svobodo. Kadar mu je postalo torej arhivskega duha in prahu ter odurnega kričanja jetnikov dovolj, je pobegnil iz pisarne. Delati v takem duševnem razpoloženju itak ni mogel.

Bivši župan Hribar piše o tej prvi dobi Aškerčevega arhiviranja takole:<sup>1</sup>

„Nevajen uradniškega poslovanja ni se (Aškerc) v svojem uradu posebno dobro počutil; zato je bil prav vesel, ko sem mu dejal, naj svoje službe ne jemlje prestrogo, češ da veliko važnejše kakor uradno poslovanje, se mi zdi njegovo pesniško delovanje.“ 568

Župan Hribar je pač pojmlil psihološki proces, ki se je vršil takrat v Aškerčevi duši. Prehod iz poklica v poklic ter velika izprememba v krajevnem in družabnem miljeju sta bila Aškercu prav težka. V Ljubljani niso mislili vsi tako, kakor je mislil župan Hribar, zlasti ker je postalo kmalu vseobče znano, kako neokusna debata se je bila vršila zaradi Aškerca v tajni seji občinskega sveta dne 3. marca 1898. Aškerc je začel kmalu čutiti, da ga smatrajo nekateri le za protežiranca in brezdelnega sinekurista. Ivan Hribar piše:

„Aškerc je vsled pronikavosti svojega duha takoj čutil, da se mu ostali mestni uradniki nekako muzajo in da jim ni všeč, da

<sup>1</sup> „Slov. Narod“, števil. 133, z dne 13. junija 1912.



niso zanj veljale iste uradne ure kakor za ostale. To mi je nekoč potožil ter mi naznanil trdni sklep, posvetiti se uradnemu poslovanju tako, da mu tudi kolegi njegovi ne bodo mogli ničesar očitati. Res je od tedaj začel jako marljivo v uradu poslovati in je mestni arhiv spravil kmalu v prav lep red“.

Tako se je torej Aškerc z nekako obupno vnemo zagnal na urejanje arhiva, ki je bil do leta 1866. docela zanemarjen, a tudi kasneje le za silo spravljen v prostor, ki pa žalibog tudi ni bil brez — vlage. Aškerca je čakalo ogromno in težko delo. V arhivu je ležal pač star indeks, a ker so se fasciklji na novo povezali in ker je indeks segal le od l. 1785—1811., je moral Aškerc pregledati in na novo registrirati vse akte do l. 1785. ter sploh sestaviti ves nov registni katalog. To delo je izvršil Aškerc z neumornim spisovanjem regist na listkih, ki obsega vsebino posameznega fasciklja in vsakega akta posebej. Vrhu tega je z največjo natančnostjo sestavil stvarno kazalo in imenik vse takozvane starejše registrature, t. j. aktovskega arhiva. Najnatančneje je registriran oddelek, obsegajoč 28 fascikljev iz francoske dobe (1809—1814). V tem oddelku je označil Aškerc tudi posamezne akte s številkami.

V programu ljubljanske realke je objavil prof. Komatar spis „Das städtische Archiv in Laibach“, v katerem je gradivo ljubljanskega mestnega arhiva razvrstil po materijah. To delo je mogel izvršiti Komatar le na podlagi Aškerčevega listovnega registnega kataloga, ki si ga je bil v to svrhu izposodil iz arhiva.

Kakor je vsak arhiv deljen v listinski in v aktovski, je po Aškerčevi zaslugi urejen na ta način tudi mestni. Aktovski arhiv obsega 222 fascikljev, listinski arhiv pa, ki je urejen in zbran po Aškercu izza l. 1901. le 68 kosov. Aškerc pa je zbral in uredil tudi vse zgodovinske kovine, medalje, svetinje i. dr.

Ker je Aškerc o vseh fascikljih sestavil skrbno in pregledno regeste, — kar je opravil tekom dolgih let, — bo zgodovinarjem poslej možno lažje priti do virov, saj je — zlasti iz francoske dobe — še marsikaj neobdelanega v naši mestni zgodovini.

Aškerc je od leta 1898—1912. neprestano urejal mestni arhiv ter delal zanj prav do svojih poslednjih dni. Na njegovem pultu sem našel poslednje njegovo arhivarsko delo: „Opazke in historič. notice“ iz „Ausgabebuch de Anno 1618“. ter notico „Doslej neznana latinska „pesnika“ po knjigi izdatkov (Ausgabebuch) za l. 1602. s prepisom prošnje dveh študentov „liberarum artium“ do ljubljanskih mestnih očetov za podporo. To latinsko pesem je

prepisal Aškerc do prve besede poslednjega stiha ter je z besedo „optamus“ prenehal pisati . . .

Aškerc je storil torej kot mestni arhivar v polni meri svojo dolžnost. Svoje službe ni hotel smatrati za sinekuro, dasi bi jo bil po Hribarjevi izjavi lahko smatral, toda je tudi ni mogel, ker ga je arhivarstvo resnično veselilo. Naravnost iskal si je vedno novega dela ter je arhivne indekse in regeste neumorno izpopolnjeval. Kot arhivar pa je imel tudi vedno stranke, učenjake z doma in iz tujine, zgodovinarje, urednike in različne pisatelje, ki so iskali pri Aškercu arhivskih virov. S temi gosti je imel večkrat mnogo in celo neprijetnega posla. Kot pravi arhivar pa je Aškerc tudi sam eksploatiral arhiv, v prvi vrsti za svoje balade in romance ter kot znanstvenik za razne članke in beležke, ki jih je priobčeval v „Ljublj. Zvonu“, „Slovanu“, zlasti pa v strokovnih zgodovinskih ljubljanskih glasilih. V tem oziru prepuščam besedo strokovnjaku:

Profesor Milan Pajk je napisal o Aškercu v „Carnioli“ (III, zv. 3) lep nekrolog, češ da „se mora „Carniola“ hvaležno spominjati moža, ki je širil ljubezen do slovenske zgodovine“ . . . „Zgodovinarji zbirajo kamenje, iz katerih naj vzraste stavba naše preteklosti“, piše prof. M. Pajk, — „a fantazija pesnikov jo razsvetljuje in iz poluteme minolih dni stopijo drzni junaki in tihi trpini, ošabni gospodje in bedni tlačanje; sedaj jih šele vidi velika množica; ene občuduje, druge preklinja. Tako podpirajo pesniki historike. Nobeden slovenski pesnik ni kazal narodu toliko pestrih slik iz slovenske preteklosti kakor Aškerc“ . . . „Kot arhivar na ljubljanskem magistratu je Aškerc pridno zbiral gradivo, ki ga je objavljal v „Izvestjih Muzejskega društva“ in v „Carnioli“. Zlasti so ga zanimali sledovi slovenščine po arhivnih spisih prejšnjih časov ter listine iz francoske dobe. Priobčil je v „Izvestjih“ 1899: „Slovenski prisegi iz ljublj. mestnega arhiva“; 1904. in 1906. „Slovenski akti iz mestnega arhiva ljubljanskega (Francoska doba)“; 1905 „Doslej neznan župan ljubljanski“ in „Krstna imena v ljubljanskem mestnem arhivu“; 1907. „General Quedart“, „Obrtno stanje v Ljubljani l. 1809.“, „Kako so l. 1809. snažili ljubljanski grad“, „Vojna kontribucija na Kranjskem l. 1809.“ in „Odkod izvira beseda ‚goldinar‘?“; 1908. „Zbirka arhivske slovenščine“; v „Carnioli“: 1910. „Ljudsko šolstvo v ljubljanskem okrožju leta 1810.“; 1911. „Kapitulacija ljubljanske trdnjave pred Francozi l. 1809.“, „Francoska posadka na Gradu pa Ljubljančani leta 1813.“, „Kako se je godilo ljubljanskim kadilcem v francoski



dobi“, „Raab Anton, doslej neznan župan ljubljanski“ in „H kronologiji ljubljanskih županov“. Letošnja Carniola je prinesla članek „Medicinska šola v Ljubljani leta 1814;“ razen tega hrani uredništvo še nekaj doslej neobjavljenega arhivnega gradiva, ki ga je nabral Aškerc.“

Že s tem, kar sem navedel doslej o Aškerčevem uradovanju, je dokazano, da je Aškerc svojo plačo pošteno zaslužil. Toda Aškerc je storil še več.

Že v arhivskem lokalu je bilo shranjenih v dveh omarah nekaj knjig juridične vsebine, zlasti serija francoskih zakonov, med njimi tudi sloviti „Code Napoléon“. Te knjige pa so bile v nevarnosti — kakor pred Aškercem ves arhiv — da jih uničita plesen in trohnoba, ako se ne premeste na sušji in svetlejši prostor. Zato je Aškerc leta 1900. opozoril župana Hribarja na tiste književne ostanke in obenem prosil, da bi mu za uradovanje dodal še sosedno sobo št. 4, kjer bi našla magistratna knjižnica vsaj za silo primeren prostor. Župan je uvidel upravičenost tega Aškerčevega predloga ter je odredil, da se imajo v knjižnici zbrati predvsem po vseh magistratnih uradih raznešeni državni in deželni, slovenski in nemški zakoniki ter vse tiste juridične in druge strokovne knjige, ki jih rabijo uradniki najrazličnejših referatov. Aškerc se je lotil z veseljem tudi tega dela in je uredil veliko knjižnico po številkah in materijah ter napravil lastnoročno tudi vse kataloge.

Tako je leta 1901. nastala iz Aškerčeve inicijative in iz njegovega truda današnja magistratna knjižnica, ki šteje sedaj že nad 2500 knjig in zvezkov ter strokovnih časopisov. Obširni Aškerčev katalog te nove knjižnice obsega pravne, zgodovinske, zemljepisne, mestnouppravne, vojaške, šolske, socialnoznanstvene, leposlovne in razne druge vsebine.

Leta 1904. pa se je ustanovil v knjižnici nov, moderen oddelek, razvidnica slovenske žurnalistike, ki bo imela za bodočega literarnega zgodovinarja še važen pomen. Tudi ta razvidnica je Aškerčeva ideja in on sam jo je utemeljeval takole:<sup>1</sup>

„... Ker Ljubljana ni samo glavno mesto kranjske dežele, ampak tudi duševno in kulturno središče vsega slovenskega naroda, zato prihaja sem vsako leto več slovanskih učenjakov, ki se hočejo poučiti o naših razmerah. Marsikdaj so taki možje, pisatelji in žurnalisti, hoteli imeti tudi podatke o našem časopisju. Mislili so, da

<sup>1</sup> Arhiv in knjižnica. Spisal A. Aškerc. Rokopis je ostal v moji roki ter obsega 15 polpolnih strani.

Op. por.

dobijo v našem središču na ogled vse slovenske časopise, toda motili so se. Licejska knjižnica dobiva po zakonu kot dolžnostne eksemplarje samo tiste časopise, ki so prišli na svetlo na Kranjskem. Pa tudi domači bibliografi so potrebovali in potrebujejo često podatkov o tem in onem izvenljubljskem časopisu. Da se takim literatom delo olajša, so se bila naprosila uredništva vseh slovenskih časopisov, pa naj izhajajo kjerkoli, da bi pošiljala v znanstveno-literarne namene brezplačno vsako po eden eksemplar svojega izdanja v magistratno knjižnico ljubljansko. Razen par uredništev odzvala so se do letošnjega leta vsa druga uredništva vseh strank in struj okrožnici ljubljanskega županstva, tako da dobiva sedaj naša knjižnica vse slovenske časopise iz vseh krajev, koder prebivajo Slovenci, celo iz Amerike . . . S tem novim svojim oddelkom je magistratna knjižnica narasla tako, da se je morala leta 1905. poleg sobe št. 4 dodati še sosedna soba.“<sup>1</sup>

Tako je Aškerc svoj arhiv razširjal vedno z novimi pridobitvami. Toda še mu ni bilo dovolj dela. Sam poroča v svojem že omenjenem, še neobjavljenem spisu sledeče:

„Leta 1906. je stopila magistratna knjižnica zopet korak dalje. Na predlog knjižničarjev (= Aškerčev) je razposlalo ljubljansko županstvo prošnjo vsem založnikom slovenskih knjig in vsem slovenskim tiskarnam, da bi v poslej pošiljale po eden eksemplar vsake nove knjige ali brošure brezplačno kot dolžnostni izvod ljubljanski magistratni knjižnici. Tudi ta novi zavod magistratne knjižnice bode za slovenske literate največjega pomena. Dosedaj nismo imeli nikjer take centralne knjižnice, kjer bi bil mogel literat najti vse nove slovenske knjige za svoje študije. To je bilo mogoče le v c. kr. dvorni knjižnici na Dunaju, kamor pa prihajajo sploh vse književne novosti iz vse Avstrije. C. kr. licejska knjižnica v Ljubljani dobiva dolžnostne eksemplarje vseh tiskovin, ki izhajajo na Kranjskem . . .“

Aškerc si je s takimi novimi idejami, ki so se mu vse lepo posrečile, svoje delo v arhivu le prav izdatno pomnoževal. Toda delo mu je bilo užitek ter mu je dajalo obenem sladko zavest, da svojo plačo pošteno zasluži, saj dela več ko le svojo dolžnost.

<sup>1</sup> Članek „Arhiv in knjižnica“ je spisal Aškerc za spominsko knjigo „Ljubljana 1895—1910.“ leta 1904. Kot urednik sem mogel v tej knjigi Aškerčev obširni rokopis uporabiti le v ekscerptu dr. M. Zarnika pod naslovom „Mestni arhiv“ na strani 158.



Tako je bil Aškerc v eni besedi mestni arhivar, magistratni knjižničar, urejevalec ter upravitelj razvidnice slovenske žurnalistike in bodoče mestne knjižnice. Ko pa je začel občinski svet nakupovati slikarska in kiparska dela pokojnih in živečih slovenskih slikarjev, risarjev in kiparjev za bodočo mestno umetniško galerijo, je Aškerc dobil še nalogo, da indicira te umetnine. Aškerc je kaligrafsko spisal tudi ta katalog, in značilno za njegovo veliko spoštovanje slovenske umetnosti je, da je poskrbel v to svrhu izredno krasno vezano knjigo.<sup>1</sup>

Upravljanje početkov bodoče mestne umetniške galerije je vzbudilo v Aškercu še željo, da pridobi magistratu tudi slike bivših ljubljanskih županov. Z velikim veseljem mi je pravil, kako je pridobil sliko maira Codellija, in lastnoročno je podpisal pod to svojo akvizicijo: „Baron Ant. Codelli v. Fahnenfeld, maire 1812“.

Zadnja Aškerčeva pridobitev za arhiv je bila velika oljnata slika bivšega župana dr. Mihaela Ambroža (1861—1864), umotvor neznanega portretista iz l. 1850. Zahvala proštu Joh. Pleschutzniku v Brežah na Koroškem, od katerega je Aškerc izprosil ta portret, je bil obenem poslednji Aškerčev uradni dopis in menda tudi poslednji njegov spis sploh. V sredo, 5. junija popoldne je napisal ta dopis in ga izročil ekspeditu, ponoči 6. junija pa ga je zadela kap ter so ga zjutraj proti njegovi volji odpeljali v deželno bolnišnico.

Aškerc pa je opravljal še eno uradno nalogo: cenzuro javnih napisov. Popravljal je napise trgovskih in obrtnih izvesnih in reklamnih desk ter uradno vabil k sebi stranke, ki so imele na dotičnih svojih deskah pravopisne ali slovnične pogreške.

No, tudi izreke in pregovore na fasadah novih mestnih ljudskih šol je sestavljal Aškerc ter je predlagal županu cele zbirke takih kratkih stavkov. N. pr. fasada mestne osemrazredne ljudske dekliške šole pri sv. Jakobu in fasada IV. mestne deške ljudske šole na Prulah imata Aškerčeve izreke. Tako Aškerčevo zbirko napisov za šolska poslopja sem našel v njegovi pisarni. Naj navedem vsaj nekaj izmed teh:

Človek se uči, dokler živi (preg.)

Kdor se v mladosti izuči,  
se za starost preskrbi.

<sup>1</sup> Kot poslednjo umetnino (št. 97.) sem v ta katalog indiciral mojstrsko izvršeno Aškerčevo posmrtno masko kiparja Alojzija Repiča.

Razum ti razsvetljuje zmote noč,  
značaj v življenja borbi daje moč.

Dobro vzgojena mladina —  
srečna domovina!

Šola je njiva, kjer zori bodoče pokolenje.

In ko je bilo treba dajati novim cestam, ulicam in trgom imena, je bil včasih zopet Aškerc tisti, ki je moral imenovanja predlagati. Kot literat in historik je predlagal seveda vedno v prvi vrsti imena slovenskih književnikov in pa historičnih oseb ali dogodkov, ki so v zvezi z zgodovino Ljubljane, Kranjske in Jugoslovanov sploh. Tako so n. pr. ulična imena v Novem Vodmatu, ob Slovenskem trgu, Dunajski cesti, v Trnovem in Krakovem, okoli Elizabetne bolnišnice in jezuitskega samostana deloma Aškerčeva. Večino uličnih imen je izbral seveda župan Ivan Hribar sam. Poslednjo zbirko Aškerčevih uličnih imen sem našel tudi v njegovem uradu ter naj priobčim iz te zbirke zopet vsaj nekatera imena, ki jih je želel Aškerc in ki so zanj značilna:

Janko Kersnikova ulica. — Anton Janežičeva ulica. — Simon Rutarjeva ulica. — Kocénova ulica. — Gallusova ulica. — Miroslava Vilharja ulica. — Bratov Ipavčev ulica. — Barona Ungnada ulica. — Elzejeva ulica. — Vergerijeva ulica. — Haquetova ulica. — Kralj Matjaževa ulica. — Kralja Maksimilijana ulica. — Matija Gubčeva ulica. — Ilije Gregoriča ulica. — i. t. d.

Tudi za nove trge je iskal in predlagal Aškerc imena, in danes ima Ljubljana že več trgov, ki jih je po Aškerčevih idejah imenoval župan Hribar. Tudi nekaj Aškerčevih imen za nove ljubljanske trge sem našel napisanih v arhivu. Tako je n. pr. Aškerc predlagal za bodoče sledeča imena: Trg Tabor (se je zgodilo). — Ljudevita Posavskega trg. — Celjskih grofov trg. — Kralja Matjaža, Kraljeviča Marka, Koroških knezov, Slovenskih knezov, Kralja Sama, Slovenske marke („Windische Mark“) trg. — Jugoslovanski, Preporodni, Triglavski trg. — Trg Sloge, Slovenije, Svobode i. t. d.

Ena najiskrenejših želj je bila Aškercu, da dobi Ljubljana tudi Hribarjev trg ali Hribarjevo cesto (ulico). Njegova želja se je tudi že izpolnila, a deželni odbor je dotični sklep občinskega sveta zopet razveljavil. —

Zadnje ime po Aškerčevi želji pa je dobil park ob Bleiweisovi cesti. Našel sem sledeče Aškerčevo „uradno poročilo“:



„Ob bujnem parku pred „Narodnim domom“ stoji klasični Bernekerjev „Trubar“, ki sta ga plačala iz svojega žepa gospod župan in gospa Tavčarjeva. Ker pa tisti park, v katerem stoji Trubar, še nima uradnega imena, prosim slavni županski urad, da bi blagovolil imenovati v prihodnji občinski seji dotični park po Trubarju — Trubarjev park ter, da bodo domačini in tujci vedeli, kako se ta park ex offio imenuje, postaviti na primernem mestu tudi posebni napis — posebno tablo z napisom: Trubarjev park.

V Ljubljani, 20. julija 1910.

Arhivar Aškerc.

Toda habent sua fata Aškerčevi predlogi. Župan Ivan Hribar je sprejel Aškerčev nasvet ter ga že z uradnim dopisom z dne 24. julija 1910 priporočilno odstopil policijskemu odseku občinskega sveta. Zaradi izpremembe v načelništvu mestne občine pa je obležal Aškerčev predlog nerešen do 8. februarja 1912. Tega dne ga je župan dr. Ivan Tavčar odposlal olepševalnemu odseku občinskega sveta, ki je o predlogu poročal v javni seji dne 2. aprila 1912. Predlog je bil v tej seji sprejet ter uradno izvršen z magist. rešitvijo dne 23. aprila t. l. Aškerc pa ni več doživel izvesja naročene napisne table v Trubarjevem parku.

Ker je nedvomno Aškerc s svojimi knjigami „Trubar“, „Mučeniki“ in „Junaki“ povzročil postavitev Trubarjevega spomenika ter je torej njegova zasluga, da ima danes Ljubljana ta krasni moderni kiparski umotvor in razkošno lepi „Trubarjev park“, sta te dve pridobitvi pomlajene Ljubljane obenem trajen spomenik na — pesnika Antona Aškerca!

Bivši župan Hribar mi je sporočil glede Trubarjevega spomenika doslovno tole:

„Trubarjev spomenik je izključno Aškerčeva zasluga. Aškerc me je namreč nekoč, ko je bil moj gost, pridobil, da sem sestavil odbor za nabiranje prispevkov. Ker pa to ni šlo, sem s soporoštvom gospe dr. Tavčarjeve kar na svojo pest naročil Bernekerju, naj spomenik izdela.“

Ljubljana se ima torej za svoj najlepši, resnično umetniški spomenik zahvaliti Aškercu, Hribarju in Franji dr. Tavčarjevi!

Toda ne smemo pozabiti še ene Aškerčeve naloge, ki se je je lotil ter jo je tudi dovršil s prav posebnim navdušenjem, čeprav brez uporabne praktičnosti. Ta naloga je bila ureditev in katalogiziranje velike znanstvene in leposlovne knjižnice, ki jo je podaril mestu župan Ivan Hribar. Troje velikih katalogov je spisal Aškerc

za to knjižnico ter jo je čuval z neko izredno ljubeznijo, ki je bila podobna ljubosumnemu egoizmu zaljubljenca. —

\* \* \*

Moje besede niso obramba Aškerca, katere ne potrebuje ter bi si jo odločno prepovedal, nego so zavrnitev vseh tistih „pristnih“ Slovencev, ki so pokojnika od leta 1898. in že dva dni po njegovi smrti žalili z mislijo ali z besedo, da je užival Aškerc le zaradi občudovanja vredne munificence in kavalirske ženeroznosti p. n. slavnih rodoljubov neko izredno milost (= miloščino!) ter prav posebno zanj ustvarjeno, a čisto nepotrebno sinekuro brez dela in brez odgovornosti! Aškerc je trpel zaradi teh „pristnoslovenskih“ nazorov. Da je čul in čital take besede o sebi opetovano s politično in načelno sovražne strani, je itak umevno. 462, 46

Jaz pa sem dokazal, in skrbna uredba mestnega arhiva, mestne in magistratne knjižnice, centralne knjižne in časopisne razvidnice ter še ostalih uradnih poslov, o katerih govore šestnajst lastnoročno pisanih Aškerčevih katalogov in več polic polnih regest, naj mi bodo realne in glasne priče, da je uradnik Aškerc svoje uradne dolžnosti vzgledno izvrševal do poslednjega diha.

Mesto Ljubljana in Aškerc sta popolnoma kvit in bot! Da, morda bi bilo za Aškerca celo bolje, da ni postal nikdar ljubljanski uradnik, nego bi bil ostal docela svoboden literat. Prihranjene bi mu bile ostale vsaj premnoge ljute bolesi!

Anton Aškerc:

## Atila v Emoni.

(L. 452.)

Romanca.

### II.

V meščana Decija Avita hiši  
so danes dobre volje miši,  
ker mačke ni doma.  
Od davi ga še ni. Kod neki hodi  
Avitus, gospodar? Kod pot ga vodi?

Sama sta sužnja v atriju oba,  
Laletus in Doryphorus. Spočita  
z domačim psom za kratek čas norita.